

NATUURONTWIKKELING OP DE HONDSBOSSCHE ZEEWERING

De voormalige Hondsbossche Zeewering met links het nieuwe duingebied en rechts de kruin van de dijk en het binnentalud

Al zeven jaar is de Hondsbossche Zeewering geen waterkering meer. Aan de zeezijde ligt nu een nieuwe zeewering: een nieuw duingebied met strand en een nieuwe vooroever. De dijk ligt feitelijk buiten de zeewering, waardoor het mogelijk wordt om hier helemaal voor de natuur te gaan. Planten en dieren profiteren.

AUTEURS: RICHA NANNE (HOLLANDS NOORDERKWARTIER) EN CYRIL LIEBRAND (EURECO)

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) zet zich steeds meer in voor natuur op dijken. Doordat dijken lange linten door het landschap vormen, in Nederland in totaal bijna 18.000 kilometer, kunnen ze belangrijk zijn voor de biodiversiteit. Martien Witte van HHNK was geïnspireerd door een boek over de atalanta. Deze vlinder trekt deels langs de kust en heeft veel voedsel nodig. Het leek Witte mooi als 'de Hondsbossche' hieraan kon bijdragen. Bovendien kan de dijk een verbindingzone vormen tussen de Schoorlse Duinen en de Pettemerduinen.

Van korte grasmat naar sinusbanen

Vroeger was het beheer volledig gericht op de instandhouding van een optimale zeewering. Het binnentalud van de dijk was verhard en op het binnentalud werd de grasmat kort gehouden. Samen met de Vlinderstichting heeft HHNK het nieuwe 'sinusbeheer' vastgesteld met als doel een afwisselende en kruidenrijke vegetatie en veel insecten.

Sinds 2016 wordt het binnentalud twee keer per jaar gemaaid, waarbij altijd een deel wordt overgeslagen. Wel wordt ruigte zoveel mogelijk weggenomen. Bij de eerste maaironde wordt meanderend gemaaid met als resultaat een slingerende 'si-

nusbaan'. Bij de laatste maaironde in het najaar blijft ongeveer 30 procent van de vegetatie staan.

Door een snelle afvoer van het maaisel verschaalt de bodem: hij wordt voedselarmer waardoor nectar producerende kruiden minder concurrentie ondervinden van snelgroeiende soorten. Zodra de bodem genoeg verschaald is, kan het maaisel van de eerste maaibeurt juist enkele dagen blijven liggen zodat de zaden afrijpen en uitvallen.

Met dit maairegime creëer je gunstige omstandigheden voor insecten: bloeiende kruiden, een variërende vegetatiestructuur en een afwisselend microklimaat. Meer insecten maken de dijk aantrekkelijker voor broedvogels en jongen, en daardoor ook voor roofvogels. Zo levert HHNK een kleine maar waardevolle bijdrage aan de regionale biodiversiteit.

Kinderziektes

Aanvankelijk bleef te veel maaisel liggen en werd te veel vegetatie gemaaid. Het achtergebleven maaisel gaf verruiging. Bij herstelwerk in 2020 is veel ruigte verwijderd. In 2021 en de zomer van 2022 verliepen de werkzaamheden beter, en bleef uiteindelijk zo'n 30 procent van de vegetatie staan. Bestrijding van verruiging blijft vooralsnog nodig.

V.l.n.r. kattendoorn, bijenorchis, hondskruid

Maaien kan ten koste gaan van planten en dieren die er al zijn. Daarom vindt voor elke maaibeurt een inventarisatie van gewenste soorten plaats, om die vervolgens bij het maaien te kunnen sparen. Zo groeit de bijenorchis op de Hondsbosche Zeewering op ruim 90 groeiplaatsen met vaak meerdere exemplaren. Ook kattendoorn, een vlinderbloemige, is zo'n gewenste soort. Die gaat in heel Nederland achteruit maar hier neemt hij toe, en bedekt inmiddels flinke aaneengesloten stukken. In zo'n kattendoorn-plek zijn veel muizenholen te vinden. Het stekelige plantje blijkt de perfecte verstopplaats voor kleine zoogdieren. Genoeg reden om een gat in de lucht te springen, maar toen werd hondskruid aangetroffen. Dat is een zeldzame orchidee, waarvan in het beheergebied van HHNK tot nu toe slechts één groeilocatie bekend was, op Texel. Ook de rugstreeppad heeft de dijk weten te vinden.

Om de effecten van het nieuwe beheer in beeld te krijgen, doet de Vlinderstichting insectenonderzoek, vooral aan dagvlinders en bijen. Floron onderzoekt de vegetatie. Delen van de dijk worden beheerd zoals vroeger, om het nieuwe en het oude beheer te kunnen vergelijken.

Het huidige beheer lijkt vooral positief te werken voor dagvlinders van graslanden, een groep die in Europa onder druk staat. Goed nieuws dus voor de atalanta, waarmee het allemaal begon. Van 2018 tot 2020 zijn enkele bijzondere bijensoorten aangetroffen op vlinderbloemigen: geelstaartklaverzandbij, kleine wolbij, kustbehangersbij en het zilveren fluitje. In 2021 ontbraken ze. Effecten op de vegetatie zijn nog niet meetbaar, mogelijk doordat het nieuwe beheer in het begin niet soepel verliep. Bovendien heeft een hogere soortenrijkdom tijd nodig.

Hondsbosche Slaperdijk

Een mooie bijkomstigheid is dat een nabijgelegen dijk, de Hondsbosche Slaperdijk, sinds kort niet meer wordt verpacht. Ook hier heeft HHNK het beheer aangepast met als doel een

hogere biodiversiteit en de functie van verbindingzone. Er wordt nu tweemaal per jaar volledig gemaaid en afgevoerd. Er is hoop op goede resultaten want er groeien al 'schrallere' grassoorten zoals gewoon reukgras en kamgras.

In juli 2022 is op een dijkvak van 100 meter kruidenrijk maaisel van de Hondsbosche Zeewering uitgelegd. Daarmee introduceer je zaden van gewenste soorten die er anders misschien jaren over doen om te arriveren. Uit monitoring met de Nectarindex, een maat voor de bloemenrijkdom, bleek dat het nectaraanbod vooralsnog minimaal is. Als de vegetatie verder ontwikkeld is (lage biomassa, hoge soortenrijkdom) wordt sinusmaaien of gefaseerd beheer mogelijk.

Een uitgebreide versie van dit artikel is te vinden op H₂O-Online. Maak daarvoor gebruik van de QR-code of ga naar www.h2owaternetwerk.nl (onder H₂O-vakartikelen).

SAMENVATTING

De laatste jaren streven steeds meer waterschappen naar meer natuur op hun dijken. Een goed voorbeeld is de Hondsbosche Zeewering. Deze voormalige zeedijk heeft een natuurfunctie gekregen, ontwikkeld door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de Vlinderstichting. Ondanks kinderziektes zijn de eerste resultaten bemoedigend. Bijenorchis en hondskruid kwamen op en er werden meer dagvlinders aangetroffen.